

◆ D r a m a t u r g i y a

ELÇİN

SİRR

Gənc rəssam Məryəm Ələkbərli haqqında
bədi-sənədli filmin ssenarisi

BİRİNCİ HİSSƏ: YARANIŞ

(ABSURD)

İŞTİRAK EDİRLƏR:

1. Qadın
2. Məryəm

ZAMAN: Yəqin ki, müasir dövr; hər halda, artıq elektrik var, evə krant çəkilib.

MƏKAN: Anlaşılmaz bir otaq və bu otaq hardadır - şəhərdədir?.. kənddədir, dağdadır?.. arandadır?.. bəlkə başqa bir planetdədir? - məlum deyil, hər şey ola bilər, ancaq, hər halda, çox güman ki, Yer kürəsindədir.

Bu otaq irreal bir dünyadan gəlib, nədir?

Nuh əyyamında divarlara çəkilmiş və solub rənglərini itirmiş kağız üzülükler adda-budda qopub, sallanıb və bu otaqdakı əşyalar da elə yəqin Nuh əyyamından qalıb.

Qeyri-adi dərəcədə iri və orasının-burasının rəngi getmiş qara royal az qala otağın yarısını tutub.

Divara söykənmiş dolabın iri güzgüsü var və o güzgü də adda-budda pozulub, astarının qarası üzə çıxıb.

Küncə sıxılmış mizin üstündə içi boş şərab şüşəsi, iki toz basmış qədəh var və haçansa gilələri yeyilmiş üzüm salxımının skeleti də mizin üstünə atılıb qalıb.

O mizin ətrafında səliqəsiz dayanmış üç-dörd stul var və elə bil ki, o stullar da əbədi olaraq döşəməyə yapışdırılıb, əbədiyyətdən bəri də, həmişə belə olub.

Və bütün bu mebelin künc-bucağında, bir də tavandan asılmış abajurun qotazlarında hörümçəklər haçansa tor salıb, ancaq indi o yararsız hörümçək torlarını da toz basıb və o hörümçəklər də yəqin çoxdan aclıqdan məhv olub gediblər.

Abajurun altında üç lampa var və o üç lampadan ancaq biri yanır.

Bu qərribə, anlaşılmaz otağın heç bir pəncərəsi yoxdur, tək cə iri bir qapısı var və o qapı da, çox güman ki, illər boyudur açılmayıb.

Qapıdan bir az kənarda paslanmış trubası divardan çıxmış köhnə bir krant var, o krantın altında isə paslı bir vedrə dayanıb.

Divarlardan çərçivələrə salınmış cürbəcür rəngli rəsmlər asılıb və o rəsmlər, elə bil ki, ilğim arxasındadır, rənglər, cizgilər səlis görünür, ona görə də asanlıqla bir-birini əvəz edə bilir.

Divardan asılmış o rəsmlərin bir neçəsinin kətanından iplər dartılaraq, tavandan asılmış o iki yararsız lampa patronlarının arxasından aşağı uzanır və Qadın da o qapı ilə üz bəüz köhnə qoltuqlu kürsüdə oturub, həmin iplərlə nə sə toxuyur.

Qadın sifətinə o qədər rəng bə rəng ənlük-kirşan sürtüb ki, elə bil, indicə sirkdə səhnəyə çıxacaq və onun yaşını təxmin etmək çətin məsələdir, ancaq hər halda cavan adam deyil, çünki sifətinin qırışları hətta o qalınlıqda ənlük-kirşanın da altından hiss olunur.

Onun cidd-cəhdlə nə toxuduğunu da başa düşmək ki, - nədir? - çətin məsələdir, corab deyil, yaylıq deyil, köynək deyil... Nə isə dairəvi torbaya oxşayan yarımçıq bir şeydir və ən qərribəsi də budur ki, Qadının toxuduğu o «nə isə»nin özü də abajurun altından onun, yəni Qadının qucağına tərəf sallanıb.

QADIN (qucağına can sallanmış o «nə isə»ni toxuya-toxuya kranta tərəf baxır). Vermirlər, verməsinlər!.. Cəhənnəmə versinlər!.. Guya ki, nə olacaq!? Neçə gündü əlimi yumuram, üzümü yumuram, nə olsun? Heç vecimə də deyil!.. Mən heç məni yaradandan minnət götürməmişəm, sizdən götürəcəyəm? Ay-hay!.. Dünyadan xəbərsiz əvamlar!.. Onsuz da verəcəksiz də!..

Pauza.

Qadın toxuduqca, iplər işləndikcə divarlardan asılmış o rəsmlərin kətanları yavaş-yavaş sökülür.

Bu dəm krantın ağı da yavaş-yavaş sulanmağa başlayır və vedrəyə danqıltı ilə bir damı su düşür.

QADIN. A-a-a... (Başını qaldırıb kranta tərəf baxır.) Deyəsən, suyu verirlər... (Toxumağına davam edir.) Üç-dörd gün bundan qabaq da belə idi, damcılayırdı. Mən də elə burda oturub, başlamışdım toxumağa. Ayaqlarımdakı qaloşlar elə bil, bir-biri ilə danışırdı, biri deyirdi, sən get o krantı bağla ki, damcılamasın, o biri deyirdi ki, yox, sən get... (Gülür.) Az qalmışdı müharibəyə başlasınlar!.. Qaloşlar e!.. Bir-biri ilə!.. Dünyadan xəbərsiz qaloşlar...

Su vedrəni danqıldada-danqıldada krantdan dalbadal damcılamağa başlayır.

QADIN (ironiya ilə). Pah!.. Gözümüz aydın!.. Gözümüz aydın!.. Xoş gəlırsiz, səfa gətirirsiz!.. Bu nə iltifətdi?.. Bu nə şərəfdi?.. Hə? Vedrə də belə danqıldayır ki, mən əsəbiləşim, durub suyu bağlayım? Ay-hay!... Siz məni yerimdən tərpedə bilərsiz?! Tərpedin görüm!.. (Ayaqlarını qaldırıb qaloşlara baxaraq gülür.) Hansınız istəyirsiz, siz gedin, krantı bağlayın, özünüz bilərsiz! (Gülür.) Mənlük deyil!..

Qadın toxuduqca, iplər dartılaraq hərdən abajuru tərpedir və abajur da tərpendikcə işıq divarlardan asılmış o rəsmlərin üzərində oynamağa başlayır, ani olaraq onları ilğimin arxasından çıxarır və yalnız həmin anlarda Məryəmin rəsmləri aydın görünür - divardan asılmış bu rəsmlərin isə hamısı Məryəmin işləridir.

Qapı döyülür.

QADIN (*qapıya tərəf baxaraq, rişxəndlə*). O-o-o!.. Bircə elə sən əskik idin!.. Sənə nə dəxli var nə toxuyuram? Bilmirsən ki, indi daha heç kim mənim işimə qarışa bilməz?! Hə? İndi məndən artıq qüvvə var dünyada, ay dünyadan bixəbər? Yoxdur!.. Özüm bilirəm nə edirəm!..

Krantdan gələn su zəif təzyiqlə axmağa başlayır və vedrə yavaş-yavaş dolur.

QADIN. Qoy axsın də!.. Demirsiz ki, su aydınlıqdı?.. Lap yaxşı, qoy axsın... Nənəm necə deyirdi? Əlli il bundan qabaq... Qoy görüm, necə idi?.. Qoy görüm? Su gələr... Su gələr... (*Bir anlıq əl saxlayıb, fikirləşir.*) Necəydi? Hə!.. (*Avazla oxumağa başlayır.*)

***Su gələr, axar, gedər,
Bəndləri yıxar, gedər.
Dünya bir akuşkadı,
Hər gələn baxar, gedər...***

Bu sözləri oxuyurlar, amma heç özləri də başa düşməzlər ki, nə oxuyurlar... Əlli il bundan qabaq... (Gülür.) Əlli il nədir? Altmış ill!.. Yox bir, bir az da əvvəl!?. Onda heç bu royal yox idi...

Krantdan axan su get-gedə artır.

QADIN (*krantdan axan suya baxa-baxa*). Əlli il bundan qabaq... Yaxşı, altmış olsun... (*Gülür.*) Yaxşı da, səksən ill!.. Səksən il bundan qabaq bir dəfə nənəmlə çaydan keçirdik. Bax, elə bu ayaqlarımın ucbatından bürəyib üzü üstə suya yığıldım. Əlimdə də bir nar varıydı, elə böyüyüydü, az qala qarpız boyda, özü də qıpqırmızı, su götürüb apardı... O narı bir də heç vaxt görmədim...

Qadın danışdıqca milləri qeyri-iradi sinəsinə sıxır, iplər dartılır, abajur tərpenir və divardan asılmış, kətanları yavaş-yavaş sökülən o rəsmlər ani olaraq ilğimin arxasından çıxaraq bir-birini əvəz edir: Bu - Məryəmin «Bəyaz vazada narlar»dır... Bu da - onun «Mavi fonda natürmort»udur... Bu - «Mavidə natürmort»... «Nar kompozisiyası»... «Natürmort»... «Narlar və limonlar»... «Üç nar»... «Narla vaza»...

QADIN. O narı bir də heç vaxt görmədim... Eh, başım o qədər çəkib ki, mənim... Birdi, ikidi, beşdi, ondu bəyəm?.. Deməynən qurtarandı bəyəm?.. Hansını deyəsən?.. O nar da eləcə... Hərdən hiss eləyirdim ki, hardasa, yanımdadı, lap yaxındadı, eləcə böyükdü, eləcə qıpqırmızıdı, - gözəl narıydı də... - amma ha baxırdım, görə bilmirdim...

Krantdan axan su artıq vedrəni doldurub və daşaraq, döşəməyə tökülür.

QADIN. Bu da mənim nar dastanım... (*Barmağı ilə göstərir.*) Bu royal isə sonra gəldi... (*Bir neçə an gözlərini yumub, üzünü tavana tərəf qaldırır.*) Onda axşamlar gün batanda dənizə qırmızı zolaq düşürdü... (*Qeyri-iradi milləri sinəsinə sıxır və gözləri də eləcə yumuludur.*)

Abajur tərənməyə başlayır və Qadın danışdıqca Məryəmin divardan asılmış rəsmləri ilğimin altından çıxaraq ani olaraq bir-birini əvəz edir: «Dəniz. Gün batır»...

QADIN. (*Toxuya-toxuya eləcə xəyal aləmindədir.*) Bəs, günəşli gündəki dəniz?.. Bəs, gömgöy dənizdə üzən ağappaq gəmilər... Ağ yelkənli gəmilər... Qırmızı yelkənli gəmilər... Bəzən də qırmızı gəmilər qırmızı balıqlarla birgə üzürdü... Qırmızı balıqlar... Çil-çil balıqlar... Rəngbərəng balıqlar... Sonra gecə düşürdü... Bəzən dənizin başının üstünü buludlar alırdı... Bəzən də dənizdən sakit dünyada heç nə yox idi... Palmalar sahildən o sakit dənizə baxırdı...

Qadın danışa-danışa təhtəlşüür olaraq milləri sinəsinə sıxır, iplər isə dartılır, abajur tərənir və divardan asılmış o rəsmlər də eləcə ilğimin arxasından çıxır: «Günəşli bir gün. Dəniz»... «Qırmızı yelkənli gəmi»... «Yelkənli gəmi»... «Bəyaz gəmilər»... Sualtı dünya»... «Çil-çil balıqlar»... «İki balıq»... «Mərmərə dənizi»... «Mərmərə dənizində gecə»... «Dəniz. Buludlar»... «Üç palma ağacı»...

Və o rəsmlərin kətanları sökülə-sökülə xeyli kiçilib.

QADIN (*gözlərini açıb bir müddət tavana baxır, sonra üzünü royala tərəf çevirir*). Royal da o vaxt gəlmişdi...

Qadın ayağa qalxaraq milləri kürsünün üstünə qoyur və royala yaxınlaşaraq, iki əli ilə də güc verib, qapağı qaldırmağa çalışır.

Və royalın qapağı cırıldaya-cırıldaya, nəhayət ki, açılır.

QADIN. Gözəl günlər idi... Bax, bu do!.. (*Royalın dilini basır.*) Bu da, re!..

Notlar otaqda əks-səda ilə səslənir və hər dəfə səsləndikcə də, Məryəmin divardan asılmış rəsmləri, elə bil, diksinərək canlanır. Notlar səsləndikcə, sökülən kətanlardakı o rəsmlər yenə də ani olaraq ilğimin altından çıxır: bu - «Novruz»dur, bu - «Qırmızı lalələr»dir, bu - «Altun xoruz»dur, bu - «Yaz. Çəmənlik»dir... «Portağallarla natürmort»... «Güllər, güllər, güllər»... «Qırmızı lalələr»... «Lalə buketi»...

Və notlar səslənib əks-səda verdikcə Məryəmin divardan asılmış o rəsmləri də eləcə, ani olaraq bir-bir ilğimin altından çıxır...

QADIN. Bu mi!.. Bu fa!.. Bu sol!..

Su krantdan yüksək təzyiqlə axmağa başlayır və vedrədə köpüklənə-köpüklənə döşəməyə tökülür.

QADIN (*döşəməyə tökülən suya baxa-baxa daha artıq bir ehtirasla*). Bu lya!.. Görürsən, kökdən düşməyib!.. Eşidirsən?.. Bax, bu da si!.. Gördün ki!..

Pauza.

Döşəməyə tökülən su, elə bil, notların əks-sədasını daha da artırıb və Qadın bir neçə an diqqətlə o əks-sədalara qulaq asır.

QADIN. Təkrar edim yenə? Hə? Bax, bu do!..

Notlar səsləndikcə Məryəmin rəsmləri yenə bir-bir iğlının altından çıxıb, ani olaraq səlīs görünür: «Qurama biçimində kompozisiya»... «Sadə fonda otaq küncü»... «Pəncərədə səhləb gülləri (orxideya)»... «Nəşəli buket»... «Memar Sinan buketi»... «Sarı güllər»...

Kətanlar isə gözgöretə sökülür və artıq rəsmlərin də birinin az, birinin çox hissəsi, rəsmlərin ayrı-ayrı detalları sökülməyə başlayır.

QADIN (eyni ehtirasla). Bu re!.. Bu mi!.. Tər-təmizdi! Tər-təmiz!.. Bu fa!..

Pauza.

QADIN. Yaxşı, daha bəsdil!.. Bəhsə-bəhsə girmək vaxtı deyil. Yadındadı, bəzən də elə olurdu ki, bax, elə bu royalın sədalrı altında, o gül-çiçəyin ətri içində yuxuya gedirdim?...

Məryəmin «Uyuyan gözəl»i iğlının altından çıxır. «Uyuyan gözəl»in də bir hissəsi artıq sökülüb.

QADIN. Yadındadır?.. Hə? (Ciddiləşir.) Yaxşı!.. Həvəsdır, bəsdir!.. İşim-gücüm var!..

Qadın yenə güclə royalın qapağını örtür və yerinə qayıdarkən dolab güzgüsünün qarşısında dayanıb özünə baxır.

Sifətini bir az da güzgülüyə yaxınlaşdıraraq bir müddət gözlərini güzgülüyə zilləyir.

Krantdan axan su artıq döşəmənin üstünü bürüyüb və Qadının qaloşları suyun içindədir.

Qadın köhnə güzgüdə eləcə öz sifətinə baxır, sonra asta addımlarla gəlib qoltuqlu kürsünün yanında dayanır. Əlini abajurdan sallanıb səhərdən bəri toxuna-toxuna xeyli uzanmış o «nə isə»nin içinə salır və içəridən onu səlīqə ilə yuvarlaqlayır, sonra əvvəlki yerində oturur.

QADIN (milləri əlinə alıb toxuya-toxuya). Qoy axsın... Su yaranıb axmağa, göz yaranıb baxmağa... (Başını çevirib dolabın güzgüsünə tərəf baxır.) Hə, göz yaranıb baxmağa...

Qapı döyülür.

QADIN. Yenə? (Əsəbi.) Sən bilmirsən ki, açmayacağam?.. Niyə qoymursan işimizi görək!.. Niyə qarınağrısına düşmüşsən, hə?.. Niyə döyəcləyirsən qapını?.. Bilmirsən ki, açılmayacaq?..

Pauza.

Döşəmədə su artıq Qadının topuğunacan qalxıb, ayaqları suyun altında qalıb, ancaq o, bunun fərqiində deyil.

QADIN (*sakitləşib*). Hardan bilsin... Onun bildiyi bir şey var?.. Yox e, lap yaxşı bilir!.. Min illərdi qapı döyür, bilmir? Bilir, amma neynəsin, yenə döyür... (*Gülümseyir.*) Döysün də!.. (*Yenə başını çevirib dolabın güzgüsünə tərəf baxır və ani olaraq əl saxlayır, sonra təzədən toxumağına davam edir.*) Güzgüdü də... Güzgü yalan danışmır...

Pauza.

Su şırhaşır axır.

QADIN. Onda bədənəm balıq kimi idi... Hamar... Diri... Bir dəfə...

Kiçik pauza.

QADIN. Bir dəfə... (*Başını bulayaraq gülür*). Bir dəfə, əlli il bundan qabaq... Yaxşı də, yaxşı, olsun altmış il bunda qabaq... Lap yetmiş il... Bağımızda balaca hamamımız vardı, orda çimirdim. Bir də gördüm ki, qonşudakı oğlan dırmaşib öz hasarlarının yanındakı qoz ağacına... Hasarları bizim hamamın böyründən keçirdi... Hə, dırmaşib ordakı o qoz ağacına, boynunu uzadıb, udquna-udquna hamamın yuxarısındakı balaca gözlükdən mənə baxır. Elə hirsim tutdu ki!.. Cin vurdu başıma! Amma... (*Gülür.*) Amma özümü o yerə qoydum ki, guya onu görmürəm... Həmişəkindən iki dəfə artıq çimdim... O alçağın acığına!.. (*Gülür.*) Alçaq niyə e?.. O əzabı ki, qoz ağacında udquna-udquna o çəkdi, qışqırıq salıb onu biyabır etsəydim, heç həmin əzabın yüzdə birini də çəkməyəcəkdil!..

Qadının toxuduğu iplər dartılaraq yenə abajuru tərpedir və işıq yenə divardan asılmış o rəsmlərin üzərində oynayır, yenə onları ani olaraq, ilğimin altından çıxarır və bu dəfə - Məryəmin nyu səpkili rəsmləridir və onların da kətanı adda-budda sökülüb: bu - «Gimnast qızlar»dır... Bu - «Martanın portreti»dir... Bu - «Doğu gözəli»dir... Beləcə, «Pəmbə qadın»... «Violençalı qız»... «Mavi fondakı qızlar»... «Ud çalan qız»... «Çilpaq»...

QADIN. Ondan sonra görürdüm ki, gizlincə pusur məni, bütün işini-gücünü buraxıb, dəli-divanə olmuşdu... Haçan ki, çimmək üçün hamama girirdim, dırmaşırdı o qoz ağacına, mənə baxırdı... Guya ki, gizlincə... (*Gülür.*) Hava da ki, isti, elə olurdu bir gündə iki dəfə çimirdim, kefim istəyəndə lap üç dəfə çimirdim... O axmaq da yay qurtarıb, biz şəhərə köçənə qədər ayaq üstə çöpə dönmüşdü... Gözlərinin altı da qapqara...

Krantın şırhaşır axan suyu otağı qoltuqlu kürsünün oturacağına qədər doldurub.

Qadın yenə dolabın güzgüsünə tərəf boylanır, elə bil ki, o güzgü Qadını özünə çəkir, hiss olunur ki, Qadın o güzgüyə baxmaq istəmir, özü ilə mübarizə aparır, ancaq, nəhayətdə, milləri kürsünün qoltuğuna qoyaraq qalxıb, ayaqları ilə suyu şappıldada-şappıldada güzgünün qabağına gedir, sifətini güzgüyə yaxınlaşdırıb baxır.

Pauza.

Qadın əyilərək bir ovuc su götürüb sifətinə vurur, sonra yenə bir ovuc, yenə bir ovuc və Qadının sifətindəki o ənlilik-kirşan - ağ, qara, qırmızı, mavi... rənglər sulanaraq sifətindən, boğazından, sinəsindən süzülüb, otağı basmış suyun üzərində bir-birinə qarışır.

Və güzgüdən üz-gözünü qırış basmış yaşlı bir Qadın baxır.

Sonra, elə bil, birdən-birə taqətdən düşmüş o yaşlı Qadın suyun içində güclə addımlaya-addımlaya qoltuqlu kürsüyə yaxınlaşır.

Su artıq az qala kürsünün qoltuğuna çatıb.

Qadın yenə də əlini içinə salıb, toxuduğu o «nə isə»ni içəridən yuvarlaqlayır.

Qapı döyülür.

Bu dəfə Qadın qapının döyülməsinin fərqi varmır və toxuduğu o «nə isə»ni çöl tərəfdən də hamarlayır.

Bu «nə isə» get-gedə iri bir baramaya oxşayır.

Qadın milləri götürüb elə ayaq üstə toxumağa başlayır.

Otaqdakı su Qadının qarnınacan qalxıb.

QADIN. *Su hər şeyi təmizləyir... (Dolabın güzgüsünə tərəf baxır.) Dünyada elə çirkab yoxdur ki, su onu təmizləməsin... Amma mən də dünya görmüşəm ha!.. (Gülümsəyir.) Hər üzünü görmüşəm... Yaxşısı pisdən çox olub, pisi də yaxşısından çox olub. Şair demişkən, qoca cadugərdir bu dünya, həmişə də cavanlıq donunda!.. Baxırsan, dünyadı də, gözəl, göyçək, adamın tamahı düşür!.. Abırılı!.. Həyalı!.. Məsum!.. İncə!.. Nazənin!.. Amma, əslində, qoca cadugərdir!.. Qoca köpəkdi, dişlərini qıcıyıb mırıldayır!..*

Pauza.

QADIN *(toxuya-toxuya).* Onda nə üçün hamı bu dünyaya tələsir? Nə üçün heç kim bu dünyadan doymur?

Qapı döyülür.

QADIN *(gülür).* Görürsən ki?..

Sürətlə otağı dolduran su Qadının sinəsinə qalxıb və o, əllərini yuxarı qaldırıb toxuyur.

QADIN *(toxuya-toxuya).* Qoca köpəkdi bu dünya? Onda nə üçün hamı bu dünyaya tələsir?.. Hə?.. Çünki... çünki bu dünya başdan-başa sirdir!.. Başdan-başa!.. Elə bilir ki, nə görürüksə, odur... Day demirik ki, gördüklərimiz görmədiklərimizin yanında heç nədir!.. Mən guya hər şeyi bilirəm? Mən guya dünyanın hər üzünü görmüşəm? Bələdçiyəm bu dünyaya muzeylərdəki bələdçilər kimi, hə? *(Gülür.)* Ay-hay!.. Əslində, mən... mən e-e-e... mən özüm də heç nə bilmirəm!.. Mən özüm də dünyanın işlərindən bixəbərəm!.. Bilirsən niyə? Çünki... *(Otaqdakı su daha onun çənəsinə qalxıb və ağzına girdiyi üçün finxıra-finxıra güclə danışır.)* Çünki hər şey... hər şey sirri-xudadır... Mənim... mənim üçün də sirri-xudadır... Hamı üçün!.. İnsan... İnsan, guya, cəmi məxluqatın əşrafidir? Olsun də!.. Amma insanın o rəngbərəng baliqlardan heç bir fərqi yoxdur, çünki insanın da o sirri-xudadan bildiyi bir şey yoxdu!..

Qadın əllərini başının üstünə qaldırıb sürətlə son ilmələri toxuyur və o, tez-tələsik toxuduqca, baramaya bənzər o torbanın da ağzı büzülür.

QADIN *(ağzına girən sudan boğula-boğula).* Çatdıracam!.. Çatdıracam!..

Su Qadının gözlərinə qalxıb və Qadın son ilmələri toxuyanda artıq su onu tamam basıb, görünən yalnız suyun üzərində sonuncu ilmələri vuran əllərdir.

Baramaya bənzər o torba tamam hazırdır.

Və o əllər də suyun içində yox olur.

Millərdən qopmuş iplərin təsirilə abajur yellənir, yenə də işıq divardan asılmış o rəsmlərin üzərində oynayaraq, onları bir-bir ani olaraq ilğımın altından çıxarır və bu dəfə Meryəmin tamamilə başqa səpgili - mücərrəd rəsmləri bir-birini əvəz edir: «Əski məktublar»... «Əski şəhər»... «Ələddin»... «Gezi»... «Uzay»... «Qırmızı nehir»... «Mavi fonda kompozisiya»... «Mavi beyaz tonlarında»... «Fırtınada dəniz»... «Miro stilində Ditrik»... «Mavi, qırmızı, yaşıl kompozisiya»... «Pikassoya ithaf»... «Bakıda gecə»...

Və bu rəsmlərin kətanı sökülür, dağılır...

Və bu dəm qapı otağa dolmuş suyun təzyiqinə dözməyib, birdən-birə açılır.

Su o qapıdan sel kimi axıb gedir.

Və bu sel, elə bil, özü ilə bərabər, bizi də o otaqdan çıxartdı.

O otaq olan binanı indi biz eşikdən görürük: çöllü-biyabanda Nuh əyyamından qalmış tək, kiçik, köhnə bir binadır və qapıdan axan o selin suyu Qadının sifətindən süzülüb tökülən ənlik-kirşanın rəngləri ilə rəngbərəngdir.

Sel bütün ətrafa yayılır, otu-ələfi, gül-çiçəyi o ənlik-kirşanın rənglərinə boyayır...

Sel bitib, su ətrafa yayılıb və təzə-tər, rəngbərəng gül-çiçəkli o çöl tam bir rahatlıq içindədir.

O otaq isə tamam boşalıb.

Otaqdakı o yeganə elektrik lapması da yavaş-yavaş sönür.

Daha krantdan su axmır.

Alaqaaranlıq otaq tam sükut içindədir.

Hər şey əvvəlkitək öz yerindədir, təkçə divarlardakı çərçivələrin içi bomboşdur.

O yaş qoltuqlu kürsüdə də daha heç kim oturmayıb.

Abajurdan asılmış o baramayabənzər torbanın içində nəsə tərpənməyə, hərəkət etməyə başlayır.

Torbanın içindəki o tərpəniş, hərəkət get-gedə artır.

Torba dartılaraq aşağı enir.

Və alaqaaranlıq otaqda, cüçə dimdiyi ilə yumurtanı deşib çıxan kimi, o torbanın da içindən iki xırdaca əl pırtlayaraq torbanı dartışdırmağa başlayır və nəhayətdə özünə yer açıb balaca, çılpaq bir qız baramayabənzər o torbadan eşiyə çıxır.

O balaca qız bir müddət yerindən tərpənmir, sonra dolabın güzgüsünə yaxınlaşır və güzgü ilə üzbəüz dayanır.

Bu zaman hələ də üzərindən su süzülən o güzgüdə Meryəmin sifətini görürük.

Sonra o güzgü sürətlə uzaqlaşır.

Və o boş çərçivələrdən birinin içində yalnız bir cümləlik titr yazılır:

**FİLMİN QURULUŞÇU RƏSSAMI
MƏRYƏM ƏLƏKBƏRLİDİR**

İKİNCİ HİSSƏ: MƏRYƏM

(GERÇƏK)

İŞTİRAK EDİRLƏR:

1. *Məryəm*
2. *Aktrisa - Qadın rolunun ifaçısı*
3. *Quruluşçu rejissorlar*
4. *Ssenari müəllifi*
5. *Və yeri düşdükcə, yaradıcı kollektivin digər üzvləri*

ZAMAN - 2013-cü il

MƏKAN - Qrim otağı, küçə, dükan, emalatxana, Luvr, təbiət, sərgi salonu və s.

1.

Qrim otağı.

Məryəm, aktrisa, rejissorlar, ssenari müəllifi.

Hər tərəf Məryəmin çəkdiyi qadın portretləridir: o portretlər divara söykənib, stolun, stulun, hətta döşəmənin üstündədir.

Bu portretlərin bir qismini biz birinci hissədə görmüşük, bir qismi isə təzədir.

Qadını oynayan aktrisa trilyajın qarşısında oturub və üzünə qrim çəkir.

Məryəm müdaxilə edir, hansısa rəngləri göstərir, rejissorlar, ssenari müəllifi nəse deyirlər, Məryəmin hansısa işini götürüb, hansı cizginisə göstərir, Məryəm, görünür, onlarla razılaşmayaraq, başqa bir işini götürüb, oradakı cizgini göstərir, aktrisa hansı rənglə bağlısa mübahisə edir və s. Bir sözlə, canlı yaradıcılıq prosesi gedir.

Rejissorlardan biri yerdən Məryəmin çəkdiyi qadın portretlərindən birini götürüb nəse deyir.

Hamı o portretə baxır və biz də o portreti ekran boyu görürük.

Və aktrisa da o portretə baxa-baxa qrimlənir və qrimləndikcə də trilyajın güzgüsündən artıq qrimlənən aktrisa yox, filmdəki... Qadın bizə baxmağa başlayır...

2.

Moskva. Sərgi salonu.

Məryəm və tamaşaçılar.

İndicə gördüyümüz portret sərgi salonunda asılıb.

Məryəmin Paris sərgisindən sənədli kadrları görürük, Məryəmi təbrik edirlər, tamaşaçılardan kimlərsə nəse danışır...

3.

Küçə. Rəssamlıq dükanı.

Məryəm və küçədəki yad insanlar, satıcı, alıcılar.

Böyük şəhərlərdən (Bakı, yaxud Paris, İstanbul) birində izdihamlı bir küçə.

Ora-bura tələsən insanlar, səs-küylə gedib-gələn maşınlar, avtobuslar.

Cürbəcür dükən vitrinləri.

Bura isə rəssamlıq ləvazimatları dükanıdır.

Məryəm də alıcıların arasındadır, rəngləri seçir, fırçaları yoxlayır, başqa ləvazimatlar alır.

Məryəm dükandan çıxır və əlindəki bağlama ilə küçədəki qələbəlikdə gözdən itir.

4.

Emalatxana.

Məryəm və filmin yaradıcı kollektivi.

Məryəmin müxtəlif işləri divardan asılıb, yerdən nəyəsə söykərib, bir künücdə üst-üstə yığılıb və s.

Bu işlərin də arasında bizə tanışları da var, tanış olmayanları da.

Məryəm filmdəki krantı çəkir.

Yenə yaradıcı bir atmosferdir: Məryəm hansı detalısa pozub yenidən çəkir, rejissor nəyisə ssenari müəllifinə göstərir, ssenari müəllifi döşəməyə sərilmiş kətanın möhkəmliyini yoxlayıb nəsə deyir, qrimsiz aktrisa gülür və s.

Bütün ekran boyu Məryəmin çəkdiyi o rəsmə - divardan paslanmış trubası çıxmış kranta baxırıq və birdən birinci hissədə suyun vedrədə danqıldayaraq damcı-damcı axmağa başladığı epizodu görürük...

5.

Dəniz kənarı.

Məryəm.

Və Məryəm açıq pəncərədən dənizə baxır.

Və biz bir-bir Məryəmin dəniz mövzusunda rəsmlərinə baxırıq.

Bu rəsmlərin bəzisini biz artıq filmdə görmüşük.

Məryəm pəncərədən dənizə baxır və bütün ekran boyu onun dəniz mövzusunda işləri, rəngbərəng balıqları, gəmiləri, sualtı dünyası, «Gözəl səkkiz ayaqlı ilbiz»i bir-birini əvəz edir...

6.

Paris.

Məryəm.

Bütün ekran boyu Məryəmin «Axşamçağı Eyfel qülləsi» rəsmini görürük.

Sonra «Günəş doğuşunda Eyfel qülləsi» əvvəlki rəsmi əvəz edir.

Sonra Meryəmin Eyfel qülləsini çəkdiyi üçüncü bir şəkil.

Sonra isə Parisdə Eyfel qülləsinin özünü görürük.

Eyfel qülləsinin qarşısındakı meydança qələbəlikdir: şəkil çəkdirən turistlər, xırdavat satan küçə alverçiləri, gəzməyə çıxmış insanlar...

Və Meryəm Eyfel qülləsinin qarşısındakı həmin meydançada, skamyada oturub qülləyə baxa-baxa ləzzətlə dondurma yeyir.

7.

Çəkiliş pavilyonu.

Meryəm və yaradıcı kollektiv.

Çəkiliş pavilyonunda dekorasiyalar düzülür.

Meryəm, rejissorlar, ssenari müəllifi, aktrisa, yaradıcı kollektivin başqa üzvləri otağın orasını-burasını göstərə-göstərə təklif verirlər, müzakirə edirlər, kameranı qururlar, kimsə, görünür, zarafat edir, gülüşürlər, başqa birisi nə isə deyir və s.

Divarlara Meryəmin rəsmlərini asırlar.

Və kamera bu rəsmlərdən birinin üzərində dayanır.

O rəsmi bütün ekran boyu görürük...

8.

İstanbul.

Sərgi salonu.

Və həmin rəsmi bu dəfə biz Meryəmin İstanbuldakı fərdi sərgisində görürük.

İstanbul sərgisinin sənədli kadrları.

Sonra gerçək İstanbul mənzərələrini və Meryəmin bu mənzərələr mövzusunda çəkdiyi rəsmləri görürük.

9.

Çəkiliş pavilyonu.

Meryəm və yaradıcı kollektiv.

Yenə birinci filmin çəkilişi ilə bağlı yaradıcı atmosferdir.

Meryəm, rejissorlar, ssenari müəllifi, aktrisa, yaradıcı kollektivin başqa üzvləri yenə kameranı qururlar, nələrisə müzakirə edirlər və s.

Rejissorlardan biri çantasından disk çıxarır və nəsə deyərək dividiyə salır.

Həmin televizorun qarşısına yığılır.

Meryəmlə bağlı üç-dörd dəqiqəlik bir videosüjetdir.

Meryəm qardaşı Cavid və Cavidin kiçik oğlu Səidlə bir yerdədir.

Meryəm balaca Səidlə məzələnir, oynayır və bu, şübhəsiz ki, Meryəm üçün həyatın ən gözəl məqamlarından biridir.

Və videosüjetə baxan Meryəm də ekranda görünən, balaca Səidlə məzələnən Meryəm kimi sevinc içindədir.

Meryəm barmağı ilə ekrandakı balacanı göstərərək yaradıcı heyətə nələrsə deyir və Meryəm istəyir ki, bütün insanlar o balacanı onun kimi sevsinlər.

Videosüjet davam edir: Meryəm yerə sərdiyi kətanda rəsm çəkir.

Ciddi bir yaradıcılıq prosesi gedir.

Və birdən o balaca uşaq, əlində oyuncaqlar, qaça-qaça otağa daxil olur.

Videoya baxan Meryəm də ekranda göstərilən anları xatırlayaraq sevinclə gülür.

Videosüjet davam edir...

10.

*Paris. Rəssamlıq məktəbi.
Meryəm və tələbələr, müəllimlər.*

Sınıf-emalatxanada tələbələr naturadan nəşə çəkirlər.

Meryəm də tələbələrin arasındadır və biz onun yaradıcılıq prosesini diqqətlə izləyirik: natura - Meryəmin rəsm çəkən əlləri - və bütün ekran boyu ancaq Meryəmin gözləri...

11.

*Paris. Luvr.
Meryəm və tamaşaçılar.*

Və Meryəmin gözlərini Cokondanın gözləri əvəz edir, biz bütün ekran boyu Cokondanın gözlərini görürük.

Sonra bütöv «Monna Liza».

Həmişəki kimi, «Monna Liza»nın qarşısında bir topa tamaşaçı dayanıb.

Meryəm də onların arasındadır və onun bütün fikri-zikri o portretədir, gözləri ilə o portretdəki bütün detalları bir-bir öyrənir.

Bu, artıq tamam başqa bir Meryəmdir - ciddi, fikirli, düşüncələr içində...

12.

*Çəkiliş pavilyonu.
Meryəm və yaradıcı kollektiv.*

Filmə gördüyümüz otaq, gördüyümüz əşyalar, gördüyümüz krant və vedrə - bir sözlə, hər şey filmdəkinin eynidir.

Görünür, yalnız dolabın güzgüsü hələ istənilən şəkildə deyil.

Rejissorlardan biri əlindəki alətlə güzgünün arxasını adda-budda qaşırır, sonra hamı - Meryəm, qımsız aktrisa, rejissorlar birlikdə güzgüyə baxır, müzakirə edir, təklif verirlər: orasını da bir az qaşımaq lazımdır, bu tərəfini də bir az...

Və biz artıq onarı yox, onların danışmaları fonunda Meryəmin divardan asılmış rəsmlərini bir-bir görürük.

Sonra sükut çökür.

Sonra dolabın güzgüsünü eynilə filmə olduğu kimi görürük.

Sonra yavaş-yavaş yaxınlaşaraq, kimse o güzgüdə görünməyə başlayır.

O görüntü get-gedə aydınlaşır.

Və filmdəki qimli Qadın yenə bütün ekran boyu güzgüdə bizə baxır.

QEYD:

- Ssenaridəki şəkillərin adları Meryəmin 2012-ci ildə nəşr edilmiş «Renklerin rəqsi (dansı)» albomundan götürülmüşdür.

**19 - 21 yanvar 2013
İstanbul, Bakı**